

תשס"ה (10) בפברואר

יום ה', א' ב

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היום א' באדר א', ב' דראש חודש: "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו!" [תהלים קי"ח 24]

משנכנס אדר מרבין בשמחה!

על דגים למאכל במקורות התלמודיים, המאמר הבא... [השלמת המאמר מאתמול]
אכילת דג באביב, זמן התרבותו, עלולה לגרום לצרעת, והמקז דם צריך להיזהר מלאכול דגים ביום ההקזה.
משום שהרבו להשתמש בדגים לצורכי רפואה, נקשר גם בוא המשיח לדג:
"אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא יימצא" [סנהדרין צ"ח]. - המחסור יהיה כה גדול, עד שלא יימצא אפילו דג לחולה, שהוא רפואה זולה ורגילה.

ההתייחסות לדגים כמאכל היתה שונה ממקום למקום ומתקופה לתקופה. בימים כתיקונם הדג היה שכיח ונחשב למאכל בסיסי, ובעת מחסור בדגים הוא נחשב מאכל יוקרה. דגים היו מן המרכיבים העיקריים במזונם של יהודי בבל, ובמיוחד נהגו לכבד את השבת במאכלי דגים ואף הזהירו על מאכל זה. על הנאמר בישיבה [נ"ח 13] **"וקראת לשבת עונג"** שואלים: "במה מענגו?" ומשיב רב יהודה בשם רב, שאחד מהעינוגים הוא ב"דגים גדולים", ולדברי רב פפא אפילו דגים קטנים [שבת קי"ח:]. על רבא מסופר שמלח שיבטא לכבוד שבת [שם קי"ט:]. לעתים היה קשה להשיג דגים, בייחוד כאלה הראויים לכבד בהם את השבת, ובעונות שבהן פחתה כמות הדגים הטריים, לא השיגה יד העניים לקנות דגים אלא לכבוד שבת. מסופר על חייט יהודי ברומי, שלסעודה מפסקת של ערב יום כיפור הוציא את מיטב כספו על דג ואף כנס בשל כך לתקרית. [בראשית רבה פרשה י"א, ה]

בתיאור הסעודות של ראש הגולה, שהנהיג הנהגות של אנשים חשובים ורמי מעלה, יש תיאור של אוכל יוקרתי. בימי חול היו מטעמים ממיני בשר בהמה ובשר גדיים, וכן דגים: שיבוטי וכוורי. אך הדגים היו גם מאכל פשוטי העם, ודגים מסוגים מסוימים אף סימלו דרגת נחיתות. למשל, דג קטן ומסריח **"גילדנא סריא"** [הוריות י"ב. וכן גם בכריתות ו.] היה דוגמה למקום זול ונחות - כלומר הדגים היו מאכל זול ונפוץ, אם כי סביר להניח שהכוונה היתה לדגים קטנים וזולים, ולא לכאלו הראויים להגשה מכובדת.

כאשר ר' שמעון בר

יוחאי מדבר בשבחה של ארץ-ישראל, הוא מתאר את ההבדל בין מאכלם של עשירים לבין זה של העניים, ואומר: **"אביך הדיוט ואני מלך, אביך עני ואני עשיר, אביך מאכילך ירק וקטנית ואני מאכילך בשר ודגים"**. תקופת רשב"י (לאחר מפלת בר כוכבא, אמצע המאה השנייה לספירה), היתה תקופת שפל בארץ-ישראל: מאכלם של העשירים בשר ודגים ויין ישן, ומאכלם של העניים: ירק וקטנית ויין חדש. **בתקופה קשה יותר בארץ-ישראל**, במאות השלישית והרביעית, נחשבו דגים ובשר למותרות, ועלו רק על שולחן עשירים. אנשים פחותי אמצעים שביקשו להדר במצוות שבת, השתדלו לאכול בליל שבת דגים קטנים וקצת ירק. לגבי דירוגם של הדגים בסולם המאכלים, ניתן ללמוד מהלכה הנוגעת להכנסת אורחים והנלמדת מהקרבנות בחג הסוכות ההולכים ופוחתים עם הימים [במדבר רבה פרשה כ"א, סימן כ"ה]: למדך תורה דרך ארץ מן הקורבנות, שאם ילך לאכסניא יקבלו חברו, יום ראשון מקבלו יפה ומאכילו עופות, יום שני מאכילו בשר, בשלישי מאכילו דגים ברביעי מאכילו ירק, כך פוחת והולך עד שמאכילו קטנית.

[http://www.biu.ac.il/JH/Parasha/mishpatim/dim.html]

"ויהי החודש הזה ... תחילה וראש לפדיון נפשנו" [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]

כניסת השבת

(ב"ש): 17⁰¹

(י-ם): 16⁴⁷

(ת"א): 17⁰¹

(חיפה): 16⁵²

צאת השבת

(ב"ש): 18⁰⁰

(י-ם): 18⁰⁰

(ת"א): 18⁰¹

(חיפה): 18⁰⁰

יום נעים ושבת שלום!

פרשת השבוע: **"תרומה"** [שמות כ"ה 1 – כ"ז 19]

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל.